मुंबई येथील उच्च न्यायालयात

फौजदारी अपीलीय अधिकार क्षेत्र

फौजदारी अपील क्रमांक 260 ऑफ 2014

रमाकांत मेघनाथ पाटील ..... अपीलकर्ता

विरुद्ध

महाराष्ट्र राज्य .....उत्तरदाता

......

सह

फौजदारी अपील क्रमांक 260 ऑफ 2014

मधे

अंतरिम अर्ज क्रमांक 1727 ऑफ 2024

......

सह

[1] **फौजदारी अपील क्रमांक 151 ऑफ 2014**

1. नितीन मेघनाथ पाटील,
2. भास्कर रामचंद्र पाटील,
3. सरसबाई भास्कर पाटील,
4. मेघनाथ रामचंद्र पाटील,
5. श्रीमती गुलाबबाई मेघनाथ पाटील ..... अपीलकर्ते

विरुद्ध

महाराष्ट्र राज्य .....उत्तरदाता

श्री राजू डी. सुर्यवंशी, वकील ए/डब्लू सुरज नाईक, न्दोही अपीलामध्ये, अपीलकत्याकरीता

श्रीमती मनकुवर एम. देशमुख, उत्तरदाता-राज्याचे एपीपी.

कोरम : सारंग वि. कोतवाल व

एस. एम. मोडक, न्यायमुर्ती

दिनांक : 06 जानेवारी 2025

तोंडी निर्णय : [मार्फत सारंग वि. कोतवाल, न्यायमुर्ती]

1. सत्र प्रकरण क्रमांक 171/2011 मध्ये कल्याणच्या अतिरिक्त सत्र न्यायाधीशांनी 13.2.2014 रोजी दिलेल्या आक्षेपार्ह निर्णयातून व आदेशातून ही दोन्ही अपिले उपस्थीत झाली असल्याने या दोन्ही अपिलांवर या सामायिक निर्णयाद्वारे निर्णय घेतला जातो. सोयीसाठी, अपीलकर्त्यांना त्यांच्या नावाने किंवा कनिष्ठ न्यायालयासमोर त्यांच्या स्थितीनुसार संदर्भित केले जाते.

2. दोन्ही अपीलांमधील अपीलकर्त्यांचे विद्वान वकील श्री. राजू सूर्यवंशी आणि उत्तरदाता-राज्याचे अभ्यासक एपीपी श्रीमती मनकुवर देशमुख, यांचे म्हणणे ऐकून घेतले.

3. फौजदारी अपील क्र.260/2014 आरोपी क्रमांक 1 रमाकांत पाटील यांनी दाखल केले. फौजदारी अपील क्रमांक 151/2014 हे अन्य आरोपी क्रमांक 2 ते 6 यांनी

दाखल केले आहे. शीतल नावाच्या व्यक्तीच्या हत्येशी संबंधित ही अपीले आहेत. आरोपी क्रमांक 1 रमाकांत हा तिचा पती होता. आरोपी क्रमांक 2 नितीन हा रमाकांत चा भाऊ आहे. आरोपी क्रमांक 3 भास्कर हा रमाकांतचा काका आहे. आरोपी नं.4 सारसबाई रमाकांत यांची मावशी आणि आरोपी क्र.3 भास्कर ची पत्नी आहे. आरोपी क्रमांक 5 मेघनाथ हा रमाकांत चा पिता होता. आरोपी क्रमांक 6 गुलाबबाई रमाकांत ची आई आणि आरोपी क्रमांक 5 मेघनाथची पत्नी आहे. हे अपील प्रलंबित असताना आरोपी क्रमांक 5 मेघनाथ यांचे निधन झाले आहे. अपीलकर्त्यांच्या विद्वान वकिलांनी रेकॉर्डवर सादर केलेल्या मृत्यू प्रमाणपत्राची प्रत रेकॉर्डवर घेतली जाते. त्यामुळे मेघनाथ यांनी केलेले आवाहन मागे घेण्यात आले.

4. खटल्याच्या शेवटी, आरोपी क्रमांक 1 रमाकांत ला खालीलप्रमाणे दोषी ठरवण्यात आले :

[i] त्याला आयपीसीच्या कलम 302 अन्वये दंडनीय गुन्हा केल्याबद्दल दोषी ठरवण्यात आले आणि सश्रम जन्मठेपेची शिक्षा आणि रु .1,000/- दंड भरण्याची शिक्षा सुनावण्यात आली आणि टाळाटाळ केल्यास तीन महिने साधी कैद अशी शिक्षा देण्यात आली.

[ii] भादंविकलम 201 सहवाचन 34 अन्वये दंडनीय गुन्हा केल्याबद्दल त्याला दोषी ठरवण्यात आले आणि त्याला दोन वर्षे सश्रम कारावास भोगण्याची आणि

रु.1,000/- दंड भरण्याची शिक्षा ठोठावण्यात आली आणि टाळाटाळ केल्यास तीन महिने साधा कारावास.

[iii] आरोपी क्रमांक 2 नितीन याला भादंविकलम 201 सहवाचन 34 अन्वये दंडनीय गुन्हा केल्याबद्दल दोषी ठरवण्यात आले आणि त्याला दोन वर्षे सश्रम कारावास भोगण्याची आणि रु.1,000/- दंड भरण्याची शिक्षा ठोठावण्यात आली आणि टाळाटाळ केल्यास तीन महिने साधा कारावास.

वरील दोषसिद्धी व शिक्षेव्यतिरिक्त सर्व आरोपींना म्हणजेच आरोपी क्रमांक 1 ते 6 यांना भादंविच्या कलम 498-अ आणि 34 अन्वये दंडनीय गुन्हा केल्याबद्दल दोषी ठरवण्यात आले आणि या सर्वांना दोन वर्षांसाठी आरआय भोगण्याची शिक्षा सुनावण्यात आली. आयपीसीच्या कलम 304-ब अन्वये दंडनीय गुन्ह्याच्या आरोपातून या सर्वांची निर्दोष मुक्तता करण्यात आली. आरोपी क्रमांक 2 ते 6 यांना भादंविकलम 302 सहवाचन 34 अन्वये दंडनीय गुन्ह्याच्या आरोपातून मुक्त करण्यात आले. आरोपी क्रमांक 3 ते 6 यांना भादंविकलम 201 सहवाचन 34 अन्वये दंडनीय गुन्ह्याच्या आरोपातून मुक्त करण्यात आले. सर्व शिक्षा एकाच वेळी भोगण्याचे निर्देश देण्यात आले. सीआरपीसीच्या कलम 428 अन्वये अपिलकर्त्यांना शिक्षेची वजावर देण्यात आली.

5. फिर्यादी खटला असा आहे की शीतलचे लग्न 21.5.2010 रोजी आरोपी क्रमांक 1 रमाकांत याच्यासोबत झाले होते. सुरवातीला काही महिने सर्व काही सुरळीत

होते, पण नंतर आरोपीने तिला वाईट वागणूक देण्यास सुरुवात केली आणि तीन लाख रुपयांची मागणी करण्यास सुरुवात केली. 24.4.2011 रोजी शीतल गंभीर असल्याची माहिती तिच्या आई-वडिलांना देण्यात आली. जेव्हा ते तिच्या सासरच्या घरी म्हणजेच मांडा येथील आरोपीच्या घरी पोहोचले, तेव्हा त्यांना शीतलचा मृतदेह जमिनीवर ठेवलेला आढळला आणि ती मृतावस्थेत असल्याचे दिसले. शीतलच्या भावाने पोलिस ठाण्यात जाऊन तिच्या मृत्यूची माहिती दिली. अकस्मात मृत्यूची एडीआर नोंद करण्यात आली. शीतलच्या आई-वडिलांची तक्रार अशी होती की, हा खुनाचा प्रकार असून पोलिसांनी चुकीच्या पद्धतीने एडीआर कारवाई केली आहे. त्यामुळे त्यांनी विविध तक्रारी केल्या आणि अखेर 26.4.2011 रोजी एफआयआर दाखल करण्यात आला होता, ज्यात शीतलने तिला झालेल्या छळाला कंटाळून आत्महत्या केल्याचा आरोप होता. हा गुन्हा प्रामुख्याने भादंविकलम 306 अन्वये दाखल करण्यात आला होता. तपास करण्यात आला. शीतलचे कुटुंबीय अजूनही तपासावर समाधानी नव्हते. विविध निवेदने देण्यात आली आणि त्यामुळे तपास दुसऱ्या पोलिस अधिकाऱ्याकडे सोपविण्यात आला. पुरवणी जबाब नोंदविण्यात आले आणि आयपीसीच्या कलम 304-ब अंतर्गत आरोपपत्र दाखल करण्यात आले. जे. जे. रुग्णालयाशी संलग्न असलेल्या डॉक्टरांनी शवविच्छेदन केले. आयपीसीच्या कलम 302 अन्वये अतिरिक्त आरोपपत्र दाखल करण्यात आले. दोषारोपपत्र दाखल झाल्यानंतर, हे प्रकरण सत्र न्यायालयात वर्ग करण्यात आले. सुरुवातीला आयपीसीच्या कलम 498-ए, 34 आणि

304-बी आणि 34 अन्वये आरोप निश्चित करण्यात आले होते. परंतु त्यानंतर भादंविच्या कलम 302, 34 आणि 201 आणि 34 अन्वये आरोप निश्चित करण्यात आले.

6. खटल्याच्या सुनावणीदरम्यान, सरकारी पक्षाने मृताचे वडील, भाऊ आणि मावशी, यांना तपासले, तसेच तीन डॉक्टर, पंच आणि तपास अधिकारी असे चौदा साक्षीदार तपासले. सीआरपीसीकलम 313 अन्वये चौकशीदरम्यान विचारण्यात आलेल्या प्रश्न क्रमांक 25 च्या उत्तरात आरोपी क्रमांक 1 ने विशिष्ट बचाव मांडला त्यांनी खालील उत्तर दिले -

> "तिची एम.सी. नियमित येत नव्हती आणि तिच्या भावाची बायको गरोदर होती. तिचा एम.सी. उशिरा त्या दिवसाच्या 10 दिवस आधी आली, त्यामुळे आम्ही दोघंही खूश होतो. माझ्या मेव्हण्याने आम्हाला अनेकदा फोन केला, पण आम्ही त्याला भेटलो नाही. मग आम्ही त्याला भेटायला जाणार होतो, पण तेवढ्यात तिची एम.सी. आली. त्यामुळे ती नैराश्यात गेली आणि तिने आत्महत्या केली आहे. तिच्या अंगावर लालसर डाग का होते, हे मला समजले नाही. मला माहित नाही."
>
> [अभ्यासू खटल्याच्या न्यायाधीशांनी नोंदविल्याप्रमाणे पुनरुत्पादित]

7. आरोपींनी आपली जागेवर उपस्थीत नसल्याची बाजू सिद्ध करण्यासाठी चार साक्षीदार तपासले. बचाव पक्षाची साक्षीदार क्रमांक 3 माधुरी पाटील महत्त्वाची साक्षीदार होती. ती आरोपी क्रमांक 2 नितीन ची पत्नी होती आणि घटना घडली तेव्हा ती घरात उपस्थित होती. तिचा पुरावा महत्त्वाचा आहे.

8. अभ्यासू कनिष्ठ न्यायाधीशांनी रेकॉर्डवरील पुराव्यांचा विचार केला आणि आरोपींविरुद्ध भारतीय पुरावा कायद्याच्या कलम 113-ए अंतर्गत अंदाज असल्याचे म्हटले. तिचा मृत्यू गळा दाबून झाल्याचे, सरकारी पक्षाने सिद्ध केले आहे, असे ते म्हणाले. आयपीसीच्या कलम 498-अ अन्वये क्रूरतेचा गुन्हा सिद्ध झाल्याचे सरकारी पक्षाने सिद्ध केले आहे, असेही ते म्हणाले. मात्र, ही मागणी हुंड्यासाठी नसल्याने, भादंविकलम 304-ब अन्वये गुन्हा सिद्ध झाला नाही, असेही त्यांनी नमूद केले. हा खुनाचा प्रकार असल्याचेही त्यांनी म्हटले आहे. विशेषत: आरोपी क्रमांक एकचे वर्तन नैसर्गिक नसल्याचे निरीक्षण त्यांनी नोंदवले. बचाव पक्षाने दिलेले जागेवर उपस्थीन नसल्याचे पुरावे त्यांनी स्वीकारले नाहीत. त्याचबरोबर आयपीसीच्या कलम 302 अन्वये दंडनीय गुन्हा केल्याच्या आरोपांबाबत आरोपी क्रमांक 2 ला संशयाचा लाभ दिला. भादंविच्या कलम 302 अन्वये आरोप आणि दोष केवळ आरोपी क्रमांक एकविरुद्धच सिद्ध होऊ शकतात, असे ते म्हणाले.

9. पीडब्ल्यू-1 बाळाराम सुतार हे मृताचे वडील होते. त्याने म्हटले आहे की, शीतल व आरोपी क्रमांक एक रमाकांत यांचा विवाह 21.5.2010 रोजी झाला होता.

सुरुवातीचे चार महिने आरोपीने तिचेसोबत योग्य वर्तन केले. त्यानंतर तीन लाख रुपयांच्या मागणीसाठी त्यांनी तिला शिवीगाळ व वाईट वागणूक देण्यास सुरुवात केली. शीतल जेव्हा जेव्हा तिच्या आई-वडिलांच्या घरी यायची तेव्हा त्याला याची माहिती द्यायची. आरोपी क्रमांक एकने सोनसाखळीची मागणी केली. पीडब्ल्यू-1 ने त्याला सोन्याची साखळी दिली. त्यांनी ती सोनसाखळी खरेदी ची पावती सादर केली. एकदा आरोपी क्र.4 सरसबाई व आरोपी क्र.6 गुलाबबाई हे त्यांच्या गावी सांगोला, तालुका – कल्याण येथे एका धार्मिक समारंभासाठी आले होते. त्यावेळी त्यांनी शीतलला सांगितले होते की, ते तिला आपल्या पायाखाली चिरडून टाकतील. आरोपी क्रमांक 3 भास्कर आणि आरोपी क्रमांक 5 मेघनाथ पैशांची व्यवस्था केली आहे का, अशी विचारणा करत असत. पीडब्ल्यू-1 त्यांना आश्वासन देत असे की जेव्हा शक्य होईल तेव्हा ते पैसे देतील. शीतलच्या मृत्यूच्या 4 ते 5 दिवस आधी आरोपी नंबर 1 शीतलसोबत त्याच्या घरी आला होता आणि तिला तिथेच सोडून गेला होता. शीतलने पीडब्ल्यू-1 ला सांगितले होते की, आरोपी तिला त्रास देत आहेत आणि पैशांची व्यवस्था केली आहे का, अशी विचारणा करत आहेत. दोन-तीन दिवसांत आरोपी क्रमांक एक रमाकांत परत आला आणि तिला आपल्यासोबत घेऊन गेला. त्यावेळी त्यांनी पीडब्ल्यू-1 ने पैशांची व्यवस्था केली आहे का, अशी विचारणा केली होती. त्यावेळीही पीडब्ल्यू-1 ने हप्त्याद्वारे रक्कम देणार असल्याचे सांगितले होते.

24.4.2011 रोजी दुपारी 4.30 च्या सुमारास प्रभाकर पाटील यांनी त्यांच्या घरी येऊन शीतलची तब्येत ठीक नसल्याचे सांगितले. त्यामुळे पीडब्ल्यू-1 आणि त्याचे कुटुंबीय शीतलच्या सासरच्या घरी गेले. त्यांना तिचा मृतदेह जमिनीवर पडलेला दिसला. एका हातात बांगडी होती. छातीवर काळ्या खुणा आणि मानेवर काही जखमा होत्या. शितलने गळफास घेतल्याची माहिती आरोपीने दिली. पीडब्ल्यू-1 च्या मुलाने पोलिस ठाण्यात जाऊन आरोपींविरोधात तक्रार दाखल केली, मात्र पोलिसांनी आरोपींवर कोणतीही कारवाई केली नाही. पीडब्ल्यू-1 ने दोन दिवसांनंतर आरोपींविरोधात तक्रार दाखल केली होती. तब्येत ठीक नसल्याने दोन दिवसांनंतरच तक्रार दाखल केल्याचे त्यांनी स्पष्ट केले आहे. त्यानंतर दोन महिन्यांनी त्यांनी पुन्हा आपली तक्रार दिल्याची त्यांनी सांगितले आहे. पोलिसांनी योग्य प्रकारे तपास केला नाही. आरोपीने दाखविलेली साडी त्याने ओळखली. तो न्यायालयात सादर करण्यात आली.

उलटतपासणीत पीडब्ल्यू-1 ने, आरोपी आणि त्याचे कुटुंबीय एकाच समाजातील, असल्याचे सांगितले. आरोपी क्रमांक 1 रमाकांत व आरोपी क्रमांक 2 नितीन यांचे विवाह एकाच दिवशी पण वेगवेगळ्या गावात पार पडले, जसे की ते सांगोला येथे रमाकांतचे लग्न झाले आणि त्यानंतर बिर्ला गावात नितीनचे लग्न झाले . महत्त्वाचे म्हणजे, त्याच्या एफआयआरमधील काही महत्त्वाच्या त्रुटी बचाव पक्षाने रेकॉर्डवर आणल्या आहेत. विद्वान न्यायाधीशांच्या नोंदीवरून असे दिसून येते की, विद्वान एपीपीनुसार त्या चुका पुरवणी निवेदनातून नव्हत्या तर त्या केवळ पीडब्ल्यू -1 ने

दाखल केलेल्या एफआयआरमधून होत्या. पीडब्ल्यू-1 ने कबूल केले की, आरोपी क्रमांक एकने सोनसाखळीची मागणी केली होती आणि ती त्याने त्याला दिली होती, असे त्याने पोलिसांना सांगितले नव्हते. धार्मिक समारंभादरम्यान सरसबाई आणि गुलाबबाई यांनी शीतलला धमकावल्याचे त्याने पोलिसांना सांगितले होते; परंतु ही वस्तुस्थिती त्यांच्या तक्रारीत आढळली नाही आणि त्याचा उल्लेख का केला गेला नाही याचे कोणतेही कारण ते सांगू शकले नाहीत. मेघनाथ आणि भास्कर यांनी पैशांची मागणी केली आणि त्यांनी भविष्यातील देयकाबाबत आश्वासन दिल्याच्या बाब देखील वगळण्यात झाली आहे. एफआयआरमध्ये याचा उल्लेख का करण्यात आला नाही, याचे कोणतेही कारण ते देऊ शकले नाहीत. महत्त्वाची वगळणे म्हणजे आरोपी क्रमांक एकने आपल्या मुलीला त्याच्या घरी सोडले आणि नंतर 2-3 दिवसांत तिला परत नेले हे आहे. ती बाब का वगळली हे त्याला समजावून सांगता आले नाही. त्याने आपला एफआयआर सिद्ध केला आहे जो निशाणी -32 मध्ये रेकॉर्डवर सादर करण्यात आला आहे. आपल्या मुलीकडे मोबाईल आहे आणि तो मोबाईल वापरून ती पीडब्ल्यू-1 च्या मुलाशी बोलत होती, अशी कबुली त्याने दिली. त्यावेळी नितीनची पत्नी माधुरी गरोदर होती, अशी कबुलीही त्यांनी दिली. आरोपी भास्कर आणि सारसबाई हे इतर आरोपींपासून वेगळे राहत होते, अशी कबुलीही त्यांनी दिली आहे. शीतल गरोदर राहू शकली नाही म्हणून तिने आत्महत्या केल्याची बाब त्यांनी फेटाळून लावली.

10. प्रदर्शक-32 मधील एफआयआरनुसार कल्याण तालुका पोलिस ठाण्यात सीआर क्रमांक 1-46/2011 अन्वये भादंवि कलम 498-अ, 306 सहवाचन 34 अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. शीतलकडे तीन लाख रुपयांची मागणी केल्याचा सर्व आरोपींवर सर्वसाधारण आणि समान आरोप आहे; आणि त्या आधारे ते तिला शिवीगाळ आणि धमकावत असत आणि कधी कधी मारहाण करत असत. त्याशिवाय, एफआयआरमध्ये कोणतेही विशिष्ट आरोप नाहीत. निशाणी -33 आणि 34 हे पीडब्ल्यू 1 ने इतर अधिकाऱ्यांकडे केलेल्या तक्रारीआहेत ज्यात नमूद केले आहे की हे आत्महत्येचे प्रकरण नसून हत्येचे प्रकरण आहे.

11. पीडब्ल्यू-2 मोरेश्वर सुतार हे मृतशीतल यांचे मोठे बंधू होते. त्याचे पुरावे पीडब्ल्यू-1 च्या धर्तीवर आहेत. बांधकाम व्यवसायासाठी आरोपी पैशांची मागणी करत असल्याचे त्यांनी सांगितले. 2011 मध्ये होळी सणाच्या वेळी आरोपीने सोनसाखळीची मागणी केली होती, जी त्याला देण्यात आली होती, असे सांगितले. लग्नादरम्यान त्यांनी सोन्याचे दागिने दिले होते. असे असतानाही, आरोपी त्याचे बहिणीला टोमणे मारत होते. आरोपी भास्कर व मेघनाथ यांनी त्यांच्या घरी येऊन बांधकाम व्यवसायासाठी तीन लाख रुपयांची मागणी केली. घटनेच्या 5 ते 6 दिवस आधी शीतल आरोपी नंबर 1 सोबत त्यांच्या घरी आली होती. त्यावेळी आरोपी क्रमांक एकने पैशांची मागणी केली होती. पीडब्ल्यू-1 आणि पीडब्ल्यू-2 यांनी एक महिन्याच्या आत शेतजमीन विकून पैशांची व्यवस्था करू, असे आश्वासन दिले होते. त्यानंतर आरोपी क्रमांक 1 शीतलला

सोबत घेऊन गेला. त्यावेळी तो संतापला होता. या साक्षीदाराने पोलिस ठाण्यात जाऊन आपला ए.डी.आर. दाखल केला. महत्त्वाचे म्हणजे, एडीआरमध्ये लिहिलेला मजकूर खरा आणि योग्य असल्याचे त्यांनी मान्य केले आहे. त्याला निशाणी -39 असे चिन्हांकित करण्यात आले होते.

उलटतपासणीत त्याच्या पोलिस जबाबातील सर्व त्रुटी समोर आल्या. गुलाबबाई आणि सरसबाई यांनी आपल्या बहिणीला धार्मिक समारंभादरम्यान धमकावल्याची नोंद पोलिसांनी 12.7.2011 रोजीच्या जबाबात का केली नाही, याचे स्पष्टीकरण त्यांना देता आले नाही. घटनेच्या 5 ते 6 दिवस अगोदर आरोपी आरोपी क्रमांक 1 ने तिला आपल्या घरी आणल्याचा उल्लेख पोलिसांच्या जबाबात का केला नाही, याचे स्पष्टीकरण त्याला देता आले नाही. त्यांना सोनसाखळी दिल्याचा उल्लेख पोलिस जबाबात का केला नाही किंवा गुलाबबाईंनी दिलेल्या चिथावणीवरून सरसबाई तीला मारहाण करत होत्या, याचा उल्लेख पोलिस जबाबात का नाही, याचे कोणतेही कारण ते देऊ शकले नाहीत. त्याने 12.7.2011 रोजी नोंदविलेल्या जबाबात पोलिसांना सांगितले नव्हते की, 26.4.2011 रोजी च्या त्याच्या म्हणण्यानुसार पोलिसांनी त्याचा जबाब नोंदवला नव्हता. पीडब्ल्यू-1 आणि 2 च्या पोलिसांच्या जबाबातील या सर्व त्रुटी तपास अधिकाऱ्यांसमोर ठेवण्यात आल्या आणि त्या बचाव पक्षाने सिद्ध केल्या.

12. असाच पुरावा मृताची मावशी पीडब्ल्यू-11 कांताबाई सुतार यांचा आहे. तिचे पुरावेही नेमके त्याच धर्तीवर आहेत आणि तिच्या पोलिस जबाबातील त्रुटीही

त्याच धर्तीवर आहेत. लग्नानंतर दोन-तीन महिन्यांनी आरोपींनी शीतलवर अत्याचार करण्यास सुरुवात केली, असा उल्लेख तिच्या जबाबात का नाही, याचे स्पष्टीकरण तिला देता आले नाही. सरसबाई आणि गुलाबबाई यांनी शीतलला धमकावले होते किंवा होळीच्या सणादरम्यान त्यांनी सोन्याची साखळी दिली होती, असा आरोप तिच्या पोलिस जबाबात नाही. आयपीसीच्या कलम 498-अ अन्वये आरोप आणि आरोपींनी मृत शीतलला दिलेला छळ याबाबी बद्दलचे हे मुख्य साक्षीदार आहेत.

13. पीडब्ल्यू-3 शारदा पाटील इनक्वेस्ट पंचनाम्यावरील पंच होत्या जो निशाणी -41 येथे रेकॉर्डवर सादर केलेला आहे.

14. पीडब्ल्यू-4 पद्माकर मोगरे हे मोक्का पंचनाम्यासाठी पंच होते जो निशाणी -44 वर दाखल करण्यात आला. त्यावेळी एक साडी जप्त करण्यात आली. घटनास्थळाच्या पंचनाम्यात घटना घडलेल्या खोलीतील जमिनीपासून लोखंडी कोनाची उंची 101/2 फूट असल्याचे स्पष्ट झाले आहे. त्या ठिकाणी प्लॅस्टिकची खुर्ची होती. शीतल त्या खुर्चीजवळ पडली होती. ती पोलिसांनी जप्त केली.

15. पीडब्ल्यू-6 सतीश गुप्ता हे फोटोग्राफर होते, ज्यांनी मृतदेहाचे फोटो काढले.

16. पीडब्ल्यू-8 पुंजा शिंदे या पोलिस कॉन्स्टेबल असून त्यांनी 24.4.2011 रोजी एडीआर ची नोंद केली. निशाणी -39 मध्ये ते रेकॉर्डवर सादर करण्यात आले

आहे. एडीआरमधे एकाही आरोपीवर आरोप केलेले नाहीत. छळ किंवा खुनाचा कोणताही आरोप नाही. पीडब्ल्यू-2 ने एडीआरमधील मजकूर योग्य असल्याचे मान्य केले आहे. मृताच्या घरात जमलेल्या महिलांनी सांगितले होते की, मृतकाने गळफास घेऊन आत्महत्या केली, असे एडीआरमध्ये नमूद करण्यात आले आहे.

17. पीडब्ल्यू-9 प्रभाकर पाटील हे पीडब्ल्यू-1 या गावचे आहेत. शीतल यांची तब्येत ठीक नसल्याची माहिती त्यांनी पीडब्ल्यू-1 ला दिली होती.

18. पीडब्ल्यू-10 सविता डोंगरे या आरोपीच्या भाडेकरू होत्या. तिला शत्रू घोषित करण्यात आले. तिचे पुरावे सरकारी पक्षाला किंवा बचाव पक्षाला फारसे महत्त्वाचे नाहीत.

19. पीडब्ल्यू-12 एपीआय सयाजी गुजोळे हे पहिले तपास अधिकारी असून त्यांनी 24.4.2011 पासून तपास केला. त्यांनी घटनास्थळाचा पंचनामा केला. त्यांनी मृतदेह शवविच्छेदनासाठी पाठवला होता. त्यानंतर मृतदेह जे. जे. रुग्णालयात पाठवण्यात आला. त्यांनी पीडब्ल्यू-1 सह साक्षीदारांचे जबाब नोंदवले. त्यांनी 26.4.2011 रोजी पीडब्ल्यू-1 चा जबाब नोंदवला आणि त्यानंतर एफआयआर नोंद केली.

उलटतपासणीत, त्याने आरोपीच्या शेजाऱ्यांकडे चौकशी केली, मात्र त्यांनी मृत व आरोपी यांच्यातील भांडणाबाबत काहीही सांगितले नसल्याचे, मान्य

केले. त्यांनी त्यांचे जबाब नोंदवले नव्हते. त्याने आरोपी क्रमांक 2 नितीनची पत्नी माधुरीचा जबाब नोंदवला होता. वर नमूद केल्याप्रमाणे त्याने सर्व त्रुटी सिद्ध केल्या.

20. पीडब्ल्यू-13 पीएसआय अशोक कुंभार यांनी 12.7.2011 पासून पुढचा तपास केला. त्यांचे म्हणण्यानुसार त्या दिवशी, दहा साक्षीदार जबाब देण्यासाठी त्यांच्याकडे आले होते. त्यांनी त्यांचे पुरवणी जबाब नोंदवले. 25.7.2011 रोजी त्याने भादंविकलम 304-ब, 498-अ आणि 34 अन्वये आरोपपत्र दाखल केले. त्यानंतर त्यांनी 31.12.2011 रोजी, आरोपीनेच मृताची हत्या केल्याचा, अहवाल सादर केला.

21. इतर साक्षीदारांनी मृत्यूच्या कारणाबाबत पुरावे दिले आहेत. हे सर्व महत्त्वाचे साक्षीदार आहेत. पीडब्ल्यू-5 डॉ. गोखले कल्याणच्या रुक्मिणीबाई रुग्णालयात कार्यरत होते. 25.4.2011 रोजी त्यांनी मृतदेहाची तपासणी केली असता समोरच्या बाजूस खुणा आढळून आल्या. ते फक्त अर्धवर्तुळ होते, त्यापैकी एक बाजू उजव्या कडे वरच्या बाजूला आणि मानेच्या डाव्या बाजूला तिरकस पणे खाली होती. आपण फॉरेन्सिक तज्ज्ञ नसल्याची कबुली त्यांनी दिली आणि हा मृत्यू आत्मघातकी की मनुश्यवध, हे ठरविण्यास असमर्थ असल्याचे त्यांनी मान्य केले . त्याला स्टर्नमवर (छातीचा पुढचा भाग) एक जखम आढळली. त्यामुळे त्यांनी पत्रासह मृतदेह जे. जे. रुग्णालयाच्या न्यायवैद्यक विभागात हलवला. त्यांच्या म्हणण्यानुसार, स्टर्नमवरील जखम हल्ला किंवा संघर्षाच्या दुखापतीमुळे असू शकते. ते पुढे म्हणाले की, लटकताना लिगेचरचे चिन्ह थायरॉईड क्षेत्राच्या वर किंवा वर असावे आणि मानेच्या दोन्ही बाजूंनी

तिरकसपणे वर-मागे जाणारे असते. या प्रकरणात त्याला अश्या खुणा किंवा जखम आढळली नाही. त्यांच्या म्हणण्यानुसार, मृतदेहाची खूण संशयास्पद असल्याने त्यांनी मृतदेह जे. जे. रुग्णालयात पाठवला.

उलटतपासणीत त्यांनी, पारेख आणि मोदी हे वैद्यकीय न्यायशास्त्राचे अधिकृत पुस्तक आहेत, हे आपल्याला मान्य नसल्याचे सांगितले. त्यांच्या मते, आत्मघातकी फाशीमध्ये, पूर्ण वर्तुळाकार खुणा असू शकतात. आत्मघातकी फाशीच्या प्रकरणात गळ्यावर पूर्ण वर्तुळाचे चिन्ह कधीच दिसत नाही, हा मोदींच्या वैद्यकीय न्यायशास्त्रात नमूद केलेला प्रस्ताव, त्यांना मान्य नव्हता.

22. पीडब्ल्यू-7 डॉ. भालचंद्र चिखलकर हे या खटल्यातील सर्वात महत्त्वाचे साक्षीदार आहेत. 25.4.2011 रोजी दुपारी 1.00 ते 2.35 या वेळेत शवविच्छेदन केल्याचे त्याने सांगितले आहे. जीभ तोंडाच्या आत होती. कानातून, नाकपुडीतून आणि तोंडातून पाणी येत नव्हते. सबकंजंक्टिबल भागात पेटेचेचा कोणताही पुरावा नव्हता. त्याला दोन बाह्य जखमा दिसल्या, एक गळ्यावर लिगेचरची खूण होती आणि दुसरी छातीवर 12 सेंमी X 2.5 सेंमी आकाराच्या स्टर्नल प्रदेशावर उभ्या घर्षणाची, त्वचीय लेअर खोल होती आणि ती लालसर होती. त्याने लिगेचर मार्कचे वर्णन केले. ते थायरॉईड कार्टरीजच्या अगदी वर होते. एकूण लांबी 19 सें.मी होती. मानेचा घेर 30 सें.मी. होता. मध्यभागी असलेल्या लीगेचर मार्फची वरच्या सीमेची स्थिती हनुवटीखाली 5 सें.मी. होती. उजव्या बाजूला वर-मागे जाऊन लिगेचर मार्क अपूर्ण

होता. तो मानेच्या डाव्या बाजूच्या बाजूस पूर्ववर्ती आणि किंचित मागे आणि वरच्या बाजूस होता. लिगेचरच्या खुणावरील त्वचा कोरडी, कडक आणि लालसर रंगाची होती. डाव्या कानाच्या खालच्या खुणाच्या वर गळ्याच्या बाजूचा भाग पेटचिल रक्तस्रावांनी भरलेला होता. कॅरोटीड धमनीचा इंटिमा शाबूत होता. हायओइड हाड शाबूत होते. थायरॉईड कार्टीलेज आणि हायओइड कार्टीलेज शाबूत होते. त्याखेरीज, इतर ही जखमा होत्या ज्या अनेक अनियमित घर्षण सारख्या होत्या. हिस्टो-पॅथॉलॉजिकल अहवाल आणि व्हिसेराचा सीए अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर मृत्यूचे अंतिम कारण देण्यात आले. "मानेच्या संकुचित ताणामुळे (अनैसर्गिक)" असे मत होते. जखम क्रमांक 2 ही कठीण आणि खडबडीत वस्तूच्या संपर्कामुळे झाली असावी, अशी साक्ष त्यांनी दिली. मारहाणीनेही हे शक्य होते किंवा ते संघर्षाचे लक्षण असू शकते. त्यांच्या म्हणण्यानुसार, फासावर लटकवण्याच्या बाबतीत लिगेचरच्या खुणा तिरक्या स्वरूपाच्या असतील आणि गळा दाबल्यास लिगेचरच्या खुणा अनुप्रस्थ असतील. या प्रकरणात लिगेचर मार्क तिरक्या स्वरूपाचे नव्हते आणि तिरकस असल्याचे आढळेल. या सर्व जखमांचा एकत्रित परिणाम असा झाला की, हत्येची शक्यता नाकारता येत नाही, असे मत त्यांनी व्यक्त केले. पण हा गळा दाबण्याचाही प्रकार असू शकतो, असेही ते म्हणाले. गळा दाबून ही मृत्यू होऊ शकतो, असेही ते म्हणाले. ते पुढे म्हणाले की, गळा दाबल्यास हाडांचे फ्रॅक्चर होत नाही.

उलटतपासणीत त्याने साक्ष दिली की, मृत गरोदर नव्हती. असे त्यांनी उलटतपासणीत सांगितले. हा मनुश्यवध असू शकतो किंवा आत्मघातकी मृत्यू असू शकतो, असे मत त्यांनी व्यक्त केले. त्यांनी स्पष्टपणे सांगितले आहे की काही लक्षणे अनुपस्थित होती आणि म्हणूनच, त्यांना खात्री नव्हती की हा आत्मघातकी किंवा सदोश मनुश्य वधाचा मृत्यू आहे. कॅरोटीड आर्टरीला कोणतीही इजा झाली नाही, हायओइड हाड शाबूत होते, लिगेचर मार्कवरील त्वचा कोरडी होती, एकच लिगेचर मार्क होता, तो अपूर्ण होता, रक्तस्त्राव नव्हता आणि लिगेचर मार्कभोवती घर्षण नव्हते म्हणून आपण इतकी खात्री देवू शकत नाही, असे त्याने स्पष्ट केले होते. त्यांनी इतरही कारणे सांगितली. डॉ. पारिख यांचे न्यायशास्त्र त्यांना मान्य नव्हते. पोस्टमॉर्टम नोद्व निशाणी -59 वर सादर केल्या आहेत.

23. पीडब्ल्यू-14 डॉ. संकलेचा यांनी साक्ष दिली आहे की, त्या जे. जे. रुग्णालयाच्या पॅथॉलॉजी विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक आहे. त्यांना मृत शीतलच्या व्हिसेराचे टिश्यू बिद्व मिळाले. रुग्णालयाचा अहवाल निशाणी -115 येथे रेकॉर्डवर सादर करण्यात आला. तिने सांगितले की तिच्या तपासणीत मान दाबल्याचे दिसून आले आणि हे गळा दाबून शक्य होते.

उलटतपासणीत तिने हे मान्य केले की, सर्व प्रकारच्या मानेच्या कॉम्प्रेशनद्वारे शक्य आहे.

थोडक्यात, अभियोजन पक्षाने सादर केलेला हा

पुरावा आहे.

24. दुसरीकडे, बचाव पक्षाने डीडब्ल्यू -1 केशव पाटील ची तपासणी केली, ज्यांनी भास्कर आणि मेघनाथ हे त्यांचे नातेवाईक असल्याचे म्हटले आहे. 24.4.2011 रोजी भास्कर जांभा तालूका- शहापूर येथे डीडब्ल्यू-1 चा मुलगा परेश च्या साखरपुड्यासाठी उपस्थीत होते. सकाळी 10.30 वाजल्यापासून ते एकत्र होते आणि दुपारी 4.00 वाजता ते परतले. वाटेत आरोपी क्रमांक 3 भास्करला फोन आला की, शीतलने आत्महत्या केली.

एपीपीने केलेल्या उलटतपासणीत त्याने कबूल केले की, त्याच्या केवळ शब्दांशिवाय त्याच्या केसच्या समर्थनार्थ दुसरा कोणताही पुरावा नाही.

25. डीडब्ल्यू-2 विकास डाकी यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, आरोपी क्रमांक 1 व 2 दुपारी साडेबाराच्या सुमारास त्याच्या घरी जेवणासाठी आले होते आणि काही वेळाने दुपारी अडीच वाजता ते निघून गेले. सायंकाळी पाच च्या सुमारास या साक्षीदाराला शीतलने आत्महत्या केल्याचा फोन आला. 16.6.2011 रोजी पोलिसांनी त्याचा जबाब नोंदवला होता. सरकारी पक्षाचा साक्षीदार म्हणून त्याचा पुरावा घेण्यात आला नाही.

26. डीडब्ल्यू-3 माधुरी पाटील ही महत्त्वाची साक्षीदार होती. ती आरोपी क्रमांक 2 नितीन ची पत्नी होती. ज्या दिवशी शीतलचे आरोपी नंबर 1 सोबत लग्न झाले त्याच

दिवशी तिचे आरोपी क्रमांक 2 सोबत लग्न झाले होते, अशी साक्ष तिने दिली आहे. तिचे वैवाहिक जीवन आनंदाने चालू होते पण डीडब्ल्यू-3 माधुरी गरोदर राहिली आणि शीतल गरोदर राहू शकली नाही. त्यामुळे शीतल नैराश्यात होती. घटनेच्या दिवशी, ती स्वत: आणि शीतल च घरात उपस्थित होत्या. शीतल आरोपी नंबर 1 सोबत डीडब्ल्यू-2 च्या घरी जेवायला जाणार होती, मात्र तिने आपला कार्यक्रम रद्द करून घरीच राहीली. त्याऐवजी, रमाकांत आणि नितीन डीडब्ल्यू 2 च्या घरी जेवायला गेले. सरसबाई, गुलाबबाई आणि मेघनाथ, सरनोबत नावाच्या व्यक्तीच्या साखरपुड्याला गेले होते. भास्कर आणखी दुस-या साखरपुड्याच्या समारंभात सहभागी होण्यासाठी गेला होता. आरोपी क्र.1 व 2 दुपारी साडेतीनच्या सुमारास परत आले. त्यावेळी, आरोपी क्रमांक एकने आपल्या खोलीत गेल्यानंतर, शीतलने गळफास घेतल्याचे निदर्शनास आले. डीडब्ल्यू-3 आणि तिचा नवरा तिथे धावले. आरोपी क्रमांक दोनने इतरांना माहिती दिली. त्यानंतर त्यांनी मृतदेह खाली आणला. शेजारी जमा झाले.

उलटतपासणीत तिने कबूल केले की, तिची वडिलांची आर्थिक स्थिती चांगली असून शीतलचे वडील गरीब होते. शीतलचे वडील हुंडा देऊ शकत नसल्याने, आरोपीने तिच्याशी गैरवर्तन सुरू केल्याचा आरोप तिने फेटाळून लावला. अंत्ययात्रेला ती आणि तिचे कुटुंबीय उपस्थित नसल्याचे तिने सांगितले. 26.6.2011 रोजी तिचा जबाब नोंदविण्यात आला. शीतल नैराश्यात असल्याचे, तिने न्यायालयासमोर सांगितले. तिच्या पोलिस जबाबासंदर्भात विद्वान एपीपीकडून काही उलटतपासणी करण्यात आली.

27. डीडब्ल्यू-4 मनोहर सरनोबत यांचा साखरपुडा सोहळा 24.4.2011 रोजी होता. 24.4.2011 रोजी सकाळी 10.00 वाजल्यापासून आरोपी मेघनाथ, गुलाबबाई व सरसबाई तेथे उपस्थित होते. त्याने आपल्या साखरपुड्याच्या समारंभाची सीडी दाखल केली. सीडी आणि छायाचित्रांमध्ये फेरफार झाल्याची आणि आपण आरोपींना वाचवण्यासाठी साक्ष दिली, ही सूचना त्यांनी फेटाळून लावली.

हा संपूर्ण पुरावा खटल्या मधे देण्यात आला आहे.

28. अपीलकर्त्यांच्या अभ्यासू वकिलांनी असा युक्तिवाद केला की सरकारी पक्ष खुनाचे मूलभूत आरोप सिद्ध करण्यात अपयशी ठरला आहे. वैद्यकीय पुराव्यांवरून खुनाचा खटला संशयापलीकडे सिद्ध होत नाही. आरोपी क्रमांक 1 घरात एकटाच होता आणि त्यामुळे त्याला या घटनेची विशेष माहिती होती आणि त्यामुळे पुरावा कायद्याच्या कलम 106 अन्वये निर्दोष सिद्ध करण्याचे ओझे उद्भवत नाही, असे दाखवण्यासारखे काहीच नाही. कथित क्रौर्यासंदर्भात सरकारी पक्षाच्या साक्षीदारांनी केलेले आरोप अत्यंत अस्पष्ट आहेत आणि साहजिकच, हे आरोप वेगळे राहणाऱ्या सासरच्या चुलते व त्यांची पत्नी सह कुटुंबातील सर्व सदस्यांना जोडण्यासाठी केले गेले. क्रूरतेचे आरोप उशीरा केले गेले आणि सरकारी पक्षाच्या साक्षीदारांनी पोलिसांना दिलेल्या पहिल्या जबाबात त्यांचा समावेश नाही. हे सर्व आरोप पोलिसांच्या जबाबांमधून वगळण्याच्या स्वरूपात आहेत, जे तपास अधिकाऱ्यांच्या पुराव्यांद्वारे योग्यरित्या सिद्ध होतात.

29. विद्वान एपीपीने या सादरीकरणांना विरोध केला. त्यांनी वैद्यकीय पुराव्यांचा आधार घेत सरकारी पक्षाने ही आत्महत्या नसून हत्या असल्याचे सिद्ध केले आहे, असा युक्तिवाद केला. स्टर्नमवरील जखम आरोपीने स्पष्ट केलेली नाही, असा युक्तिवाद तिने केला. खाटेखाली एक कानाची रींग सापडल्याचे तिने सांगितले. यावरून, कानाची रींग खाली पडून खाटेखालून सापडल्याने, संघर्ष झाल्याचे दिसून येते. वडील, भाऊ आणि मावशी या सरकारी पक्षाच्या तीन साक्षीदारांनी तीन लाख रुपयांची मागणी आणि मृत शीतलला झालेल्या वाईट वागणुकीबाबत साक्ष दिली आहे. बचाव पक्षाच्या साक्षीदारांमार्फत जागेवर हजर नसल्याबद्दल दिलेले पुरावे विश्वासार्ह नाहीत, असा युक्तिवाद त्यांनी केला. आरोपींनी त्यांच्या विशेष माहितीत असलेल्या परिस्थितीचे स्पष्टीकरण दिलेले नाही. आरोपी क्रमांक 1 व 2 ने स्पष्ट न केलेल्या परिस्थितीत मृतदेह खाली आणला होता.

30. आम्ही या सादरीकरणांचा विचार केला आहे. आम्ही आक्षेपार्ह निकाल तसेच रेकॉर्डवरील पुरावे पाहिले. शीतलचा मृत्यू आत्महत्येने झाला की हत्येमुळे मृत्यू होता, हे सरकारी पक्षाने यशस्वीरित्या सिद्ध केले आहे का, हा पहिला मुद्दा आहे. या संदर्भात, वर म्हटल्याप्रमाणे, तिन्ही डॉक्टरांचे पुरावे अत्यंत महत्त्वाचे आहेत. पी.डब्ल्यू 5 डॉ. गोखले यांनी आपण फॉरेन्सिक सायन्सचे तज्ज्ञ नसल्याची स्पष्ट कबुली दिली असून म्हणूनच त्यांनी मृतदेह शवविच्छेदनासाठी जे. जे. रुग्णालयात पाठवला होता

असे सांगितले. त्यामुळे त्याच्या पुराव्यांच्या आधारे कोणताही निश्चित निष्कर्ष काढता येत नाही.

31. पीडब्ल्यू-14 डॉ. संकलेचा यांनी हिस्टोपॅथोलॉजी अहवाल सादर केला परंतु तिच्या पुराव्यांवरून असे दिसून येते की, सर्व प्रकरणांमध्ये मान संकुचित करणे शक्य होते, ज्यात गळफास घेऊन किंवा अगदी गळा दाबून देखील समाविष्ट होते. त्यामुळे या दोन्ही डॉक्टरांच्या पुराव्यांवरून हा मृत्यू गळा दाबून झाला की गळफास घेतल्याने झाला आणि हा खून होता की आत्महत्या, हे स्पष्ट होत नाही. गळा दाबून हत्या केल्याचे दाखविण्याचा सरकारी पक्षाचा प्रयत्न होता आणि त्यामुळे मृतदेह छताला जमिनीवर सापडला. शेजारच्या कोणीही मृतदेह लटकलेल्या अवस्थेत पाहिला नव्हता.

32. पीडब्ल्यू-7 डॉ. चिखलकर यांचे पुरावे अधिक महत्त्वाचे ठरतात. त्याच्या पुराव्यांतील महत्त्वाचे मुद्दे आम्ही आमच्या निर्णयाच्या आधीच्या भागात पुनरुत्पादित केले आहेत. त्याने केलेले महत्त्वाचे निरीक्षण असे होते की, लिगेचर मार्क अपूर्ण असून उजव्या बाजूला वर-मागे जात आहे. आणखी एक महत्त्वाचे वैशिष्ट्य म्हणजे हायओइड हाड शाबूत होते, थायरॉईड कार्टीलेज आणि हायओइड कार्टीलेज शाबूत होते. मृत्यूचे कारण गुदमरल्यामुळे मानेच्या लीगेचर कॉम्प्रेशनमुळे (अनैसर्गीक) झाल्याचे मत त्यांनी व्यक्त केले होते. जखमा आणि त्याचा एकत्रित परिणाम लक्षात घेता मनुष्यवधानी मृत्यूती शक्यता नाकारता येत नाही आणि मृत्यू गळा दाबून ही होऊ शकतो, असे त्यांनी नमूद केले आहे. परंतु उलटतपासणीत त्याने काही लक्षणे नसल्याचे स्पष्टपणे मान्य केले

आहे आणि त्यामुळे हा खून आहे की आत्मघातकी मृत्यू आहे याची खात्री नाही; आणि त्यांनी आधी सांगितल्याप्रमाणे कारणे दिली होती. सविस्तर शवविच्छेदन तपासणी आणि हिस्टोपॅथॉलॉजी तपासणीनंतरही हा खून आहे की आत्मघातकी याची खात्री नसल्याची कबुली त्यांनी स्पष्टपणे दिली असल्याने हा खुनाचा मृत्यू असल्याचे, सरकारी पक्ष संशयापलीकडे सिद्ध करण्यात अपयशी ठरल्याचे स्पष्ट झाले आहे. आत्महत्येची शक्यता नाकारता येत नाही. त्यामुळे या प्रकरणात त्यादृष्टीने संशयाचा लाभ आरोपीला मिळायला हवा.

33. पुढचा प्रश्न असा असेल की, जर हे खुनाचे प्रकरण नसेल किंवा फिर्यादी पक्ष हा खुनाचा गुन्हा असल्याचे सिद्ध करण्यात अपयशी ठरला असेल, तर आरोपीने आत्महत्येस प्रवृत्त केले आहे असे म्हणता येईल का? या संदर्भात, पीडब्ल्यू-1, पीडब्ल्यू-2 आणि पीडब्ल्यू-11 चे पुरावे महत्त्वाचे ठरतील. यापुर्वी उल्लेख केल्याप्रमाणे, त्यांचे एकच म्हणणे आहे की, मृत व्यक्तीला तीन लाख रुपयांच्या मागणीसाठी वाईट वागणूक देण्यात आली होती, परंतु हा आरोप अस्पष्ट आणि सामान्य आहे. हे एका विशिष्ट आरोपीकडे निर्देशित केलेले नाही. गैरवर्तनाची कोणतीही विशिष्ट उदाहरणे नमूद केलेली नाहीत. विशेष म्हणजे सर तपासणीत, त्या तीन साक्षीदारांनी काही घटनांची साक्ष दिली असली, तरी उलटतपासणीत असे समोर आले आहे की, सरतपासणीत सांगितलेले होणा-या छळाचे हे सर्व वर्णन वगळलेले होते आणि त्यांनी आपल्या पोलिस जबाबांमध्ये तसे नमूद केले नव्हते. त्यामुळे क्रौर्याच्या आरोपांबाबत

वाजवी संशयापलीकडे खटला सिद्ध करण्याची गरजेपोटी त्यांचे पुरावे कमी पडतात. आरोपी क्रमांक एकने सोनसाखळीची मागणी करून ती त्याला दिल्याचे, पुराव्यांवरून स्पष्ट होते. पोलिसांच्या निवेदनातूनही ही बाब सुटलेली आहे; पण तरीही त्याची मागणी पूर्ण झाल्याने कोणताही गैरप्रकार घडण्याची घटना घडली नाही आणि सोनसाखळी मिळूनही अन्य कोणत्याही सोनसाखळीच्या मागणीसाठी तिचा छळ केला जात असल्याची तक्रार मृतमहिलेने केल्याचे आणखी कोणतेही पुरावे मिळाले नाहीत. पीडब्ल्यू-1 आणि पीडब्ल्यू -2 नुसार त्यांनी आरोपी क्रमांक 1 ला शेतजमीन विकल्यानंतर हप्त्यांमध्ये रक्कम भरण्याचे आश्वासन दिले होते. परंतु आधी म्हटल्याप्रमाणे, आरोपी क्रमांक एकची त्यांच्या घरी भेट केवळ सर तपासणीत दिसून येत आहे; आणि उलटतपासणीत त्यांनी कबूल केले आहे की, त्यांनी त्यांच्या पोलिस जबाबांमध्ये तसे म्हटले नाही.

34. स्टर्नमवरील जखम फारशी स्पष्ट नाही आणि सरकारी पक्षानेही असे कोणतेही ठोस पुरावे किंवा शस्त्रे रेकॉर्डवर सादर केलेली नाहीत ज्याद्वारे ही दुखापत झाली असावी. मृत व्यक्ती, कडक आणि बोथट पृष्ठभागाच्या संपर्कात आली असण्याची शक्यता, डॉक्टरांनी व्यक्त केली आहे.

35. विशेष म्हणजे पीडब्ल्यू-2 हे 24.4.2011 रोजीच तात्काळ पोलिस ठाण्यात जाऊन आपली बहीण शीतल हिच्या मृत्यूची माहिती दिली होती. त्या अहवालातील मजकूर खरा आणि योग्य होता, हे त्यांनी स्पष्टपणे मान्य केले आहे. त्या

अहवालाला अपघाती मृत्यू अहवाल मानण्यात आले. त्या अहवालात, एकाही आरोपीवर गैरवर्तन किंवा छळ केल्याचा अजिबात आरोप नाही. पीडब्ल्यू-2 ने कोणावरही संशय व्यक्त केलेला नाही. या प्रकरणाच्या संदर्भात हा अत्यंत महत्त्वाचा दस्तऐवज आहे.

36. सुमारे दोन दिवसांनंतर, पीडब्ल्यू-1 ने 26.4.2011 रोजी एफआयआर दाखल केला आणि त्या एफआयआरमध्येही सर्व आरोपींवर मिळून केवळ सामान्य आरोप आहेत. पुढे कुठल्याही विशिष्ट उदाहरणांचा उल्लेख करण्यात आलेला नाही. जुलै 2011 मध्ये पुरवणी जबाब नोंदविण्यात आले, त्यावेळी त्यांच्या म्हणण्याप्रमाणे जबाब नोंदविण्यात आले नसल्याची तक्रार त्यांनी केली नसल्याची, कबुली या साक्षीदारांनी दिली आहे.

37. या प्रकरणाच्या दृष्टिकोनातून, मृतव्यक्तीला क्रूरवागणूक देण्यात आली, हे संशयापलीकडे सिद्ध करण्यात सरकारी पक्ष अपयशी ठरल्याचे स्पष्ट झाले आहे.

38. या स्थितीत पुरावा कायद्याच्या 113-अ अंतर्गत अंदाजही, आरोपींवर लागू होत नाही. आयपीसीच्या कलम 304-ब अंतर्गत आरोप सिद्ध करण्यात सरकारी पक्ष अपयशी ठरला आहे, असे विद्वान न्यायाधीशांनी यापूर्वीच म्हटले आहे. त्या निष्कर्षाला सरकारी पक्षाने कोणतेही आव्हान दिलेले नाही. त्यामुळे तो निष्कर्ष कायम राहतो आणि आम्हाला विद्वान टायल जजच्या निर्षशाच्या त्या भागामध्ये कोणतीही

कमतरता दिसत नाही, ज्यामुळे त्यानी सर्व आरोपींना आयपीसीच्या कलम 304-बी अंतर्गत दंडनीय गुन्ह्याच्या आरोपातून मुक्त केले आहे.

39. आरोपींचे वर्तन संशयास्पद होते, या युक्तिवादाने आम्ही प्रभावित झालो नाही. ज्या क्षणी आरोपी क्रमांक एकने मृतमहिलेला छताला लटकलेल्या अवस्थेत पाहिले त्या क्षणी तिला खाली आणून तिला वाचविण्यासाठी प्रयत्न करण्याची स्वाभाविक प्रतिक्रिया होती. पण तोपर्यंत तिचा मृत्यू झाला होता.

40. या पार्श्वभूमीवर, बचाव पक्षाने जरी दुसरीकडे होतो असा बचाव घेतला असला तरी सरकारी पक्ष मूलभूत वस्तुस्थिती सिद्ध करण्यात अपयशी ठरल्याने, बचाव पक्षाच्या साक्षीदारांमध्ये जरी त्रुटी राहिल्यास काही फरक पडणार नाही. असे असले तरी, बचावपक्षाचे पुरावे नाकारण्याचे कोणतेही कारण दिसत नाही. या प्रकरणात, सरकारी पक्षाचा पुरावा आणि बचाव पक्षाचा पुरावा, यांना समान वागणूक द्यावी लागेल. बचाव पक्षाच्या साक्षीदारांच्या उलटतपासणीमुळे, त्यांचे पुरावे नष्ट झालेले नाहीत.

41. या संदर्भात, आधी म्हटल्याप्रमाणे, बचाव पक्षाच्या साक्षीदार डीडब्ल्यू-3 माधुरी पाटील ही घटना घडली तेव्हा ती घरात होती, हे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. तिचा पुरावा अधिक महत्त्वाचा ठरतो. तिने मृताने आत्महत्या का केली याचे संभाव्य कारण सांगितले आहे. सीआरपीसीकलम 313 अन्वये परीक्षेत दिलेल्या उत्तरात आरोपी

क्रमांक 1 ने हेच कारण नमूद केले आहे. त्यामुळे त्या प्रमाणात बचाव पक्षाने आपली बाजू मांडली आहे.

42. वरील चर्चेचा परिणाम म्हणून आरोपींवरील सर्व आरोपांच्या संदर्भात सरकारी पक्ष आपली बाजू संशयापलीकडे सिद्ध करण्यात अपयशी ठरल्याचे आम्हाला समाधान झाले आणि त्यामुळे संशयाचा लाभ आरोपीला मिळायला हवा.

43. म्हणून, खालील आदेश:

:: आ दे श ::

i. अपीले मंजूर केली जातात. सत्र प्रकरण क्रमांक 171/2011 मध्ये कल्याणच्या अतिरिक्त सत्र न्यायाधीशांनी दिलेला 13.2.2014 चा निर्णय व आदेश रद्द बातल ठरतो. या खटल्यात अपिलकर्त्यांना त्यांच्यासमोरील सर्व आरोपांतून मुक्त करण्यात आले आहे.

ii. अपीलकर्ते नितीन पाटील, भास्कर पाटील, सरसबाई पाटील, गुलाबबाई पाटील हे जामिनावर आहेत. त्यांचे जामीन रोखे रद्द केले जातील. आरोपी क्रमांक एक रमाकांत पाटील हा ताब्यात आहे. इतर कोणत्याही प्रकरणात गरज नसल्यास, त्याची सुटका केली जाईल.

iii. दंडाची रक्कम भरली असल्यास, ती परत केली जाईल.

iv. सुटकेपूर्वी आरोपी क्रमांक 1 रमाकांत पाटील याने निर्दोष मुक्ततेच्या विरोधात अपील केल्यास त्याची उपलब्धता सुनिश्चित करण्यासाठी

सीआरपीसीकलम 437 अ अन्वये रु.30,000/- (फक्त तीस हजार रुपये) या रकमेचे पीआर बॉण्ड अंमलात आणावेत. इतर आरोपीही कनिष्ठ न्यायालयासमोर अशाच प्रकारचे बॉण्ड अंमलात आणतील. हे बॉण्ड आजपासून एक महिन्याच्या कालावधीत अमलात आणले जातील

v. फौजदारी अपिलांचा निपटारा वरील अटींमध्ये केला जातो. अपिलांचा निपटारा झाल्यानंतर अंतरिम अर्ज, असल्यास, त्याचाही निपटारा केला जातो.

(एस. एम. मोडक, न्यायामुर्ती.) **(सारंग वि. कोतवाल, न्यायमुर्ती)**

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.